

Edward Muszalski

Notariat w Anglii

Palestra 3/9(21), 67-71

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EDWARD MUSZALSKI

adwokat

Notariat w Anglii

Instytucję notariatu w Anglii nawiązuje się do początków tej instytucji w starożytnym Rzymie, samą nazwę wywodząc od łacińskiego wyrazu *notae* (ang. *notes*), znaków w notatkach spisywanych przez niewolników lub wyzwoleńców, którzy robili sprawozdania z posiedzeń sądowych (systemem zresztą zbliżonym do późniejszej stenografii). Taki sprawozdawca był już wtedy nazwany *notarius*.

Bardziej bezpośrednim poprzednikiem obecnego notariusza może być starożytny i średniowieczny pisarz zwany *tabellio* lub *tabelarius* — w średniowieczu urzędnik ustanowiony przez władze kościelne z upoważnienia papieskiego, a ewentualnie i cesarskiego. Pierwsza wzmianka przy podpisie urzędowym o czynności i tytule notariusza (łac. *notarius*)¹ jest bodaj w karcie z czasów Edwarda Wyznawcy (1042—1066). W prawie kanonicznym dowód pochodzący od takiego notariusza był uważany za lepszy od dowodu z dwóch świadków.

Kardynał Otto, legat papieski, zaproszony do Anglii przez króla Henryką III, zarządził (1237 r.), by wszyscy arcybiskupi, biskupi, opaci i niektórzy inni dostojnicy kościelni mieli pieczęcie autentyczne i urzędników zwanych notariuszami publicznymi, pełniących swe funkcje i dla Kościoła, i dla publiczności. Wzmiankę o notariuszach zawiera 4 ustawa z 25 roku panowania Edwarda III, czyli z roku 1352.

W końcu średniowiecza ustala się nazwa urzędu w języku angielskim: *notary* i *notary public*¹.

¹ W tej przyjętej powszechnie nazwie urzędu *notary public* jest osobliwość językowa, gdyż przydawka przymiotnikowa *public* następuje po rzeczowniku *notary* — odmiennie od powszechnego szyku zwykłego: najpierw przymiotnik, potem rzeczownik.

Notariuszy mianowała władza kościelna (podlegała papieżowi), a nie król lub jego urzędnicy.

W dobie reformacji król Henryk VIII ustawami z 25 roku swego panowania (1533—1534) zniósł wraz z płaceniem „świętopietrza” (Peter-pence Dispensation Act) i innymi uzależnieniami także uzależnienie nominacji na notariuszy od papieża. Powierzył jednak kompetencję w tym względzie w dalszym ciągu władzy duchownej (zależnej już teraz od króla, a nie od Rzymu), mianowicie arcybiskupowi Canterbury, ściślej: działającemu przy nim podległemu mu Court of Faculties², który do dziś pełni te funkcje. Na jego czele stoi *Master of Faculties*, sędzia kościelny prowincji Canterbury i York. Urząd ten ma siedzibę w Westminster w Londynie.

W Walii i Mountmouthshire od 31 marca 1920 r. władza mianowania notariuszy publicznych okręgowych³ przeszła na Lorda Kanclerza, który dla wykonywania tej funkcji ma urzędnika zwanego *Clerk of the Crown in Chancery*.

Obecne przepisy specjalne o notariacie zawarte są w ustawach za-tytułowanych *The Public Notaries Act*⁴. Poza paroma jeszcze pojedynczymi artykułami w innych ustawach dotyczącymi notariuszy (np. w ustawie wekslowej *Bills of Exchange Act*, 1881) zasady i normy dotyczące notariatu oparte są na prawie zwyczajowym i orzecznictwie.

Notariusze są trzech rodzajów: kościelni (*ecclesiastical notaries*), generalni (*general notaries*) i okręgowi (*district notaries*).

Notariusze generalni otrzymują swe nominacje od *Master of Faculties*. Zrzeszeni są w organizacji pn. „The Masters and Wardens and Assistants of the Society of Seriveners in the City of London”, co w wolnym przekładzie brzmi: „Mistrzowie, opiekunowie i pomocnicy Towarzystwa Pisarzy miasta Londynu”. Jest to jedna z tak zwanych *livery companies*, czyli cechów City Londynu. Obszar działania zastrzeżony dla wyłączności tego cechu obejmuje City of London, dzielnice Westminster i Southwark oraz obszar w promieniu 10 mil angielskich od City. Kompetencje cechu zostały określone rozporządzeniem królewskim⁵.

Notariusze okręgowi są to solicytorzy mianowani przez *Master of Fa-*

² „Sąd Umiejętności” czy raczej „Sąd Kwalifikacyjny”.

³ Z mocy *Welsh Church Act* 1914 c. 91 s. 34.

⁴ 1) Z r. 1801 (41 Geo. 3 c. 79), 2) 1833 (3 and 4 Will. 4 c. 70), 3) 1893 (6 and 7 Vict. c. 90) oraz *The Public Notaries (War Service Articled Clerks) Act* z 1946 (9 and 10 Geo. 6 c. 79).

⁵ Act in Council z 6.V.1752 r.

culties, którzy praktykują w poszczególnym okręgu poza obszarem podległym kompetencji Seriveners' Company.

Court of Faculties, działający z ramienia arcybiskupa Canterbury, sprawuje nadzór dyscyplinarny nad notariuszami i może skreślić notariusza z listy wskutek niewłaściwego jego sprawowania się. Gdy solycytor będący notariuszem zostaje skreślony dyscyplinarnie z listy solycytorów, Court of Faculties uważa się za związanego ustaleniami sądu dyscyplinarnego solycytorów (Disciplinary Committees of the law Society), działającego w myśl ustawy o solycytorach⁶.

Kto raz został skreślony z listy notariuszy, nie może być na nią ponownie wpisany.

Notariusz publiczny musi mieć corocznie odnawiane świadectwo na wykonywanie praktyki.

Czynności notariuszy angielskich są rozliczne. Na próżno byłoby szukać ich wyliczenia lub choćby ogólnego określenia w jakiejś jednej ustawie. Notariusze są z mocy ustaw poszczególnych uprawnieni do sporządzania lub przygotowania dokumentów odnoszących się do własności nieruchomości i ruchomości, wszelkich postępowań prawnych (sądowych), w szczególności dokumentów przeniesienia tytułu własności lub obciążenia dla celów rejestracji nieruchomości⁷, dotyczących sprawdzania testamentów (*probate*) i zarządzania spadkami, do sporządzania oświadczeń dotyczących procesów cywilnych lub zamierzonych procesów cywilnych w celu wytoczenia ich poza Zjednoczonym Królestwem w dominiach⁸ oraz do innych czynności w ustawach (kilka w ciągu stuleci) specyficznie wskazanych.

W praktyce czynności przeniesienia tytułu własności nieruchomości, czyli tzw. *conveyancing*, rzadko kiedy trafiają do notariuszy i bywają przez nich dokonane. Tradycyjnie w przytłaczającej większości wypadków takie akty uroczyste (*deed*) sporządzane są przez solycytorów sprzedawcy i nabywcy.

Odmienne od kontynentu europejskiego najbardziej zasadnicze i charakterystyczne czynności notariusza nie są wcale uregulowane przez ustawy. Należą do nich:

1. przygotowanie dokumentów — aktów uroczystych (*deed*), które mają odnieść skutek w posiadłościach zamorskich Korony Brytyjskiej lub w krajach obcych,

⁶ Solicitors Act 1932 c. 37.

⁷ Land Registration Act 1925 c. 21.

⁸ Statutory Declarations Act 1833 c. 62 s. 15.

2. sprawdzanie i poświadczanie autentyczności sporządzonych już aktów uroczystych, wszelkich dokumentów, zwłaszcza pełnomocnictw, jako też ich kopij, do użycia za granicą,
3. przygotowanie aktów *bonderii* i *respondentia bonds*, ugód awaryjnych i innych dokumentów handlowych i żeglugowych,
4. tłumaczenie i sprawdzenie tłumaczenia dokumentów z języka angielskiego na obcy i z obcego na angielski (odpowiednik funkcji naszych tłumaczy przysięgłych),
5. losowanie obligacji zagranicznych, co powierzane bywa notariuszom przez państwa lub innych dłużników zagranicznych emitujących obligacje,
6. sporządzanie oświadczeń zaprzysiężonych dla celów dowodowych, głównie na użytek za granicą, według uznanych przez obce władze norm prawnych.

Notariusze są używani do przedstawiania krajowych (rzadko) i zagranicznych weksli oraz protestowania ich z powodu nieprzyjęcia lub niezapłacenia (*Bills of Exchange Act 1882 c. 61 s. 51/7/, 94*), przy czym prowadzą u siebie rejestr tych protestów.

Wiele czynności w zakresie spraw żeglugi morskiej należy wyłącznie do notariuszy (ewentualnie konsula), jak np.:

1. przyjmowanie i dokonywanie protestów morskich z powodu awarii,
2. protestów z powodu zwłoki (*demurrage*) i innych spraw dotyczących czarterów, ich wykonywania zgodnie z umownymi obowiązkami lub zwyczajami oraz niektórych innych umów żeglugowych.

Notariusze przyjmują też na przechowanie dokumenty oryginalne w celu późniejszego zrobienia z nich użytku i sporządzenia odpisów dla osób do tego uprawnionych.

Forma czynności notariusza tworzyła się tradycyjnie i istotne elementy formalne bywały ustalane orzeczeniami sądów w razie sporów o to.

Do istotnych formalności zalicza się:

1. tytuł czynności, data i miejsce sporządzenia, imiona i nazwiska notariusza (wraz ze wzmianką, że jest on należycie powołany i zaprzysiężony), stron i świadków, stwierdzenie, że strony stawiły się przed notariuszem (niezbędne wyrazy *before me* — „przede mną”) oraz wskazanie powodu do czynienia tego,
2. wskazanie dokumentu (załączonego) lub opisanie samej czynności, będących jej przedmiotem,
3. stwierdzenie, że dokument notarialny został przeczytany przez strony i przyjęty przez nie,

4. podpisy stron i świadków, podpis notariusza i jego pieczęć, data.

Nie ma formalności numerowania. Wszelkie czynności notarialne wymagają uiszczenia opłaty stemplowej w wysokości jednego szylinga, niektóre podlegają opłatom specjalnym. Z reguły nie ma potrzeby poświadczenia autentyczności podpisu notariusza dla użycia podpisanego przez niego dokumentu w Wielkiej Brytanii czy innym kraju Wspólnoty Brytyjskiej i w wielu krajach zagranicznych.

Oświadczenia stron są formułowane w pierwszej osobie, a nie w mowie zależnej, w zasadzie więc są działane przez samą stronę, a nie przez notariusza, który zwykle w istocie nie sporządza (nie dokonywa stwierdzenia jakichkolwiek istotnych zdarzeń), lecz tylko przyjmuje oświadczenia stron.

Notariusze korzystają z pewnych przywilejów w związku z wykonywaniem swych czynności: są mianowicie zwolnieni od zasiadania na ławie przysięgłych, są uprawnieni do uzyskiwania w drodze sądowej oraz w drodze egzekucji przymusowej swych wynagrodzeń i kosztów, mają prawo retencji bądź ustawowe prawo zastawu na powierzonych im wekslach i innych dokumentach celem ściągnięcia swych wynagrodzeń i kosztów.

Podlegają też pewnym ograniczeniom: nie mogą sporządzać dokumentów dotyczących ich samych, a funkcji swych nie mogą przekazywać innym osobom.